

Niderost-Huber proti Švýcarsku, rozsudek ze dne 18. 2. 1997

Stěžovatel: Niderost-Huber

Žalovaný stát: Švýcarsko

Číslo stížnosti: 18990/91

Datum: 18.02.1997

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: rovnost zbraní, spravedlivé projednání, spravedlivý proces

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

18. února 1997

VĚC NIDEROST-HUBER

(Rozsudek ve věci Niderost-Huber versus Švýcarsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, kteří tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, R. Macdonald, C. Russo, J. De Meyer, N. Valticos, R. Pekkanen, L. Wildhaber, K. Jungwiert a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 28. září 1996 a 27. ledna 1997, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 8. prosince 1995 a švýcarskou vládou (dále jen „Vláda“) 20. února 1996 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 18990/91) proti Švýcarské konfederaci, předložené Komisi podle článku 25 švýcarským občanem panem Arminem Niderost-Huberem 17. října 1991.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Švýcarsko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46); stížnost Vlády se opírala o články 45, 47 a 48. Předmětem požadavku a stížnosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 35 § 3 (d) Jednacího řádu B žadatel uvedl, že si přeje zúčastnit se soudního řízení, a ustanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 31).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován L. Wildhaber, zvolený soudce švýcarské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 21. února 1996 vylosoval předseda Soudu pan R. Ryssdal za přítomnosti tajemníka Soudu jména dalších sedmi členů, a to pánů Thór Vilhjálmssona, R. Macdonalda, C. Russoa, J. De Meyera, N. Valticose, R. Pekkanena a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).
4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem Vlády, právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník 26. července 1996 vyjádření Vlády a 29. července 1996 vyjádření žadatele. Dne 7. srpna Komise vydala příslušné dokumenty, které si od ní na základě pokynů předsedy Senátu vyžádal tajemník Soudu.
5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo 24. září 1996 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

1. Boillat, ředitel oddělení evropského práva a mezinárodních vztahů. Spolkové ministerstvo spravedlnosti, zástupce Vlády: A. von Kessel, oddělení evropského práva a mezinárodních vztahů, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, J. - M. Piguet, revizní služba pro Spolkový soudní řád, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, poradci;

(b) za Komisi

1. Bratza, delegát;

(c) za žadatele

1. Ziegler, advokát (Rechtsanwalt) provozující praxi v Lachenu, právní zástupce; H. Martyová, advokátka (Rechtsanwartin) provozující praxi v Lachenu, poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Bratzy, Zieglera a Boillata.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Pan Armin Niderost-Huber je švýcarským občanem narozeným v roce 1940, v současné době žije v Rickenbachu (Švýcarsko).
3. Dne 9. prosince 1985 byl bez předběžného upozornění propuštěn z místa předsedy (Verwaltungsratpräsident) a provozního ředitele (Geschäftsführer) rodinné akciové společnosti (Aktiengesellschaft) založené podle švýcarských zákonů, čemuž předcházela změna většinového podílu mezi akcionáři.
4. Dne 29. července 1986 zahájil proti společnosti soudní řízení, požaduje nedoplatky mzdy a odstupné (Abgangsentschädigung). Okresní soud ve Schwyzu (Bezirksgericht) vynesl rozsudek proti němu 22. září 1988.
5. Dne 19. června 1990 Kantonální soud ve Schwyzu (Kantonsgericht) zamítl odvolání (Berufung) žadatele. Schvaluje důvody soudu nižší instance rozhodl, že odmítnutí žadatele bylo oprávněné, protože ve sporu mezi panem Nideröst-Huberem a menšinovými podílíky zanedbal zájmy společnosti při upřednostnění svých vlastních. Následkem toho mu již noví většinoví vlastníci nedůvěřovali, že povede společnost poctivě.
6. Žadatel se pak obrátil na Spolkový soud prostřednictvím odvolání (Berufung), které podal u kantonálního soudu 12. října 1990. Kantonální soud 22. října předal odvolání Spolkovému

soudu spolu s protokolem případu a jednou stránkou vyjádření (Stellungnahme zur Berufung), která nebyla žadateli sdělena. V těchto vyjádřeních argumentoval, že odvolání by mělo být zamítnuto, a vyvracel některé důvody odvolání, zdůrazňuje inter alia to, že propuštění pana Niderost-Hubera bylo legitimním následkem jeho svéhlavého a nezákonného chování po několik let ve vedení podniku.

7. Společnost předložila obhajobu (Berufungsantwort) 12. prosince 1990. Pan Nideröst-Huber o ní byl informován.
8. Dne 1. března 1991 Spolkový soud zamítl odvolání a přidržel se toho, že kantonální soud správně rozhodl, že žadatelovo propuštění bez předběžného upozornění bylo oprávněné, neboť zneužíval svého většinového podílu ve společnosti k prosazování svých vlastních zájmů a systematicky přehlížel zájmy menšinových podílníků, dokonce porušováním závažných právních rozhodnutí; noví většinoví akcionáři byli proto oprávněni ho okamžitě propustit.
9. Rozsudek byl žadateli předložen 30. dubna 1991. Týž den požádal Spolkový soud, aby mu byla poskytnuta kopie vyjádření kantonálního soudu (viz výše uvedený odst. 10). Tuto obdržel 2. května 1991.
10. Příslušné domácí právo
11. Článek 56 Spolkového soudního řádu z 16. prosince 1943 stanoví;

„Kantonální úřady mají okamžitě informovat žalovaného o důvodech odvolání, i když se toto jeví být opožděným, a během jednoho týdne předat Spolkovému soudu dokumenty, kterými je odvolání podloženo, kopii konečného rozhodnutí a předběžných rozhodnutí, která je předcházela, kompletní protokol a, je-li to vhodné, vlastní vyjádření. Dále mají informovat Spolkový soud o datu, kdy bylo zpochybněné rozhodnutí vyhlášeno, datu, kdy odvolání bylo podáno nebo odesláno, a datu jeho předložení žalovanému.“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

15. Ve své žádosti ke Komisi ze 17. října 1991 (č. 18990/91) si pan Nideröst-Huber stěžoval, že v rozporu s článkem 6 § 1 Úmluvy neobdržel kopii vyjádření zasláního Kantonálním soudem ve Schwyzu Spolkovému soudu a byl tudíž připraven o možnost se k němu vyjádřit před vynesemím rozsudku Spolkovým soudem.
16. Komise prohlásila žádost za přípustnou 17. ledna 1995. Ve své zprávě z 23. října 1995 (článek 31) vyjádřila názor schválený dvaceti šesti hlasy proti čtyřem, že došlo k porušení článku 6 § 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

17. Ve svém prohlášení Vláda požádala Soud, aby „rozhodl, že Švýcarsko neporušilo Evropskou úmluvu o lidských právech, pokud se týče záležitostí, jež daly podnět k žádosti pana Nideröst-Hubera“.
18. Žadatel požádal Soud, aby „rozhodl, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy“.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy
2. Pan Nideröst-Huber udal porušení článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

Předložil k úvaze, že i přes okamžitou žádost mu Spolkový soud nezaslal před vynesemím rozsudku vyjádření Kantonálního soudu ve Schwyzu, čímž pro něj učinil naprosto nemožným vyjádření prostudovat a v případě potřeby je v pravý čas okomentovat. Zaslání těchto vyjádření bylo tím

potřebnější, že rozšiřovala zpochybněný rozsudek a Spolkový soud zřejmě citoval určité jejich pasáže ve svém rozsudku. Krátce řečeno, došlo k porušení principu rovnosti stran a práva na spravedlivé řízení.

20. Vláda trvala na tom, že zmiňovaná vyjádření neobsahovala nic, co by již nebylo jasně a do detailů řečeno v rozsudku kantonálního soudu z 19. června 1990. Kdyby obsahovala důležité nové argumenty, které by si Spolkový soud přál vzít v úvahu při rozhodování, musel by zorganizovat další výměnu přednesů nebo nařídít ústní jednání, ale neučinil tak.

Jediným účelem možnosti stanovené v článku 56 Spolkového soudního řádu (viz výše uvedený odst. 14) je uspořít čas při řízení u Spolkového soudu tím, že kantonálním soudům bude umožněno hájit své rozsudky proti kritice, která proti nim bude vznesena. Za žádných okolností toho kantonální soudy nemohou využít jako příležitosti k možnosti rozšířit svá rozhodnutí.

V projednávaném případě skutečnost, že vyjádření nebyla panu Nideröst-Huberovi zaslána, žádným způsobem neovlivnila závěr, jelikož žalovaná společnost kopie také neobdržela. I kdyby kopie byly zaslány, pak to mohlo být jen za účelem informace, protože obsah vyjádření nevyžadoval ohlas stran, z nichž již každá měla příležitost k případu se vyjádřit, žadatel při předložení odvolání a společnost při předložení obhajoby.

Krátce, při celkovém pohledu na řízení skutečnost, že žadateli nebyla zaslána kopie vyjádření, v žádném případě škodlivě neovlivnila jeho postavení.

21. Komise neshledala žádné porušení principu rovnosti stran. Na druhé straně přijala stanovisko, že opomenuli poslat kopii vyjádření žadateli a skutečnost, že je nemohl v pravý čas okomentovat, porušily jeho právo na spravedlivé projednání ve smyslu článku 6 § 1.
22. Soud se zaprvé domnívá, že zaprotokolování vyjádření jako v projednávaném případě samo o sobě není neslučitelné s požadavky spravedlivého řízení, i když je to praxe, se kterou se lze u členských států Rady Evropy setkat jen zřídka. V projednávaném případě jen skutečnost, že vyjádření nebyla předložena žadateli, vyvolala problém.
23. Princip rovnosti stran – jeden z prvků širšího pojetí spravedlivého řízení – vyžaduje, aby každé ze stran byla dána dostatečná příležitost přednést svůj případ za podmínek, které jí nestaví do podstatné nevýhody vůči jejímu oponentu (viz rozsudek ve věci Ankerl v. Švýcarsko ze dne 23. října 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996).

V projednávaném případě vyjádření Kantonálního soudu nebyla předložena ani jedné ze stran k projednání před Spolkovým soudem, jmenovitě žadateli a obžalované společnosti. Pokud se týká Kantonálního soudu, který je soudem nezávislým, nemůže být brán jako oponent žádné ze stran. Proto nebylo prokázáno porušení rovnosti stran.

24. Pojetí spravedlivého řízení ovšem také zahrnuje princip práva obou stran procesu znát a mít možnost vyjádřit se ke všem předloženým důkazům či zaprotokolovaným vyjádřením (viz rozsudky ve věcech Lobo Machado v. Portugalsko*) a Vermeulen v. Belgie ze dne 20. února 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996).
25. Vláda namítala, že toto pravidlo bylo uplatněno na případy, kde, jako ve výše zmíněných věcech Lobo Machado a Vermeulen nebo ve věci Bulut v. Rakousko (rozsudek ze dne 22. února 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996), úřady ze své iniciativy předložily důvody nebo vyjádření se záměrem radit nebo ovlivnit soud. Ale v projednávaném případě Kantonální soud pouze odporoval kritice svého rozsudku učiněné v odvolání. Přitom neuvedl žádný bod, který by již nebyl součástí napadaného rozhodnutí.
26. Soud poznamenává, že ačkoli projednávaná vyjádření zaplnila pouze jednu stránku, obsahovala nicméně zdůvodněný názor na skutkovou podstatu odvolání a jasně vyzývala k jeho zamítnutí.

Jak shledal delegát Komise, byla proto očividně určena k ovlivnění rozhodnutí Spolkového soudu.

27. V této souvislosti je vliv, který skutečně měla na rozhodnutí, malého dosahu. V každém případě ale tato vyjádření byla učiněna nezávislým soudem, který měl dokonalou znalost protokolu, protože předtím zvážil skutkovou podstatu případu, a proto je nepravděpodobné, že by jim Spolkový soud nevěnoval žádnou pozornost. Proto bylo tím potřebnější dát žadateli možnost se k nim vyjádřit, jestliže si to přál.
28. Příliš významné není ani to, že případ se týkal občanského procesu, kde národní úřady, jak vláda správně uvedla, mají větší volnost, než ve sféře trestního práva (viz rozsudky ve věcech *Dombo Beheer B, V. v. Holandsko* ze dne 27. října 1993, Série A č. 274, s. 19. § 32 a *Levages Prestations Services v. Francie* ze dne 23. října 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996). Podle výše zmíněných rozsudků ve věcech *Lobo Machado* a *Vermeulen* jsou v tomto bodě požadavky odvozené z práva na spravedlivé projednání v občanských i trestních případech stejné (s. 206, § 31 a s. 234, § 33, v uvedeném pořadí).
29. Tento postoj se nemění ani tehdy, kdy podle názoru zainteresovaných soudů vyjádření nepředkládají žádnou skutečnost nebo důkaz, které by se již neobjevily v napadeném rozhodnutí. Pouze strany, které spor vedou, mohou řádně rozhodnout, zda jde o takový případ; je na nich, aby sdělily, zda dokumenty vyžadují či ne pro svůj komentář. Jde zde především o důvěru stran v činnost justice, která je inter alia založená na vědomí, že mají možnost vyjádřit své postoje vůči každému dokumentu v protokolu.
30. Zaprotokolování vyjádření jako oněch v projednávaném případě je bezpochyby zvažováno jako úspora času a urychlení řízení. Soud, jak potvrzuje jeho zavedená judikatura, připisuje velký význam účelu, který ovšem neospravedlňuje nedodržování tak základního principu, jako je právo na spravedlivé řízení. Článek 6 § 1 je vlastně především určen k tomu, aby zaručil zájmy stran a řádný výkon spravedlnosti (viz. *mutatis mutandis*, rozsudek ve věci *Acquaviva v. Francie* ze dne 21. listopadu 1995, Série A č. 333-A, s. 17, § 66).
31. V projednávaném případě ohled na právo na spravedlivé řízení dané článkem 6 § 1 Úmluvy vyžadoval, aby pan Nideröst-Huber byl informován, že kantonální soud zaslal svá vyjádření, a aby mu tak byla dána příležitost je okomentovat.

Navíc je to, jak Vláda uvedla při řízení před Soudem, u Spolkového soudu zcela obvyklý postup. V tomto případě však nebyl dodržen.

32. Následkem toho došlo k porušení článku 6 § 1.

33. Aplikace článku 50 Úmluvy

34. Podle článku 50 Úmluvy:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně zadostiučinění.“

1. Újma

2. Z hlediska peněžní újmy pan Nideröst-Huber požadoval 8 500 švýcarských franků (CHF) náhradou za škodu (*Entschädigung*) 5 000 CHF, které mu Spolkový soud nařídil zaplatit žalované společnosti, plus 3 500 CHF úroku. Dále požadoval 3 000 CHF za morální újmu.

3. Vláda Soud žádala o zamítnutí těchto požadavků namítajíc, že Soudu nepřísluší případ znovu projednávat namísto švýcarských úřadů.

4. Delegát Komise odkázal na rozhodnutí Soudu o takové sporné otázce ve výše uvedených věcech *Lobo Machado* a *Vermeulen*.

5. Soud poznamenává, že mezi porušením, na které si žadatel stěžuje, a údajnou peněžní újmu není příčinná spojitost; nemůže spekulovat s tím, jaký by byl výsledek případu, kdyby řízení

byla slučitelná s požadavky článku 6 § 1.

Pokud jde o morální újmu, Soud se domnívá, že tato je dostatečně odškodněna rozhodnutím o porušení článku 6 § 1.

1. Náklady a výdaje
2. Pan Nideröst-Huber také požadoval 18 500 CHF vzhledem k nákladům a výdajům, které musel zaplatit během řízení před Spolkovým soudem (7 725 CHF) a později před institucemi Úmluvy (10 775 CHF).
3. Delegát Komise odkázal na výše zmíněné rozsudky Vermeulen a Bulut.
4. Soud shledává, že v souladu s jeho zavedenou judikaturou by poškozená strana, aby jí byly přiznány náklady a výdaje, musela tyto vynaložit při úsilí o předcházení nebo nápravu porušení Úmluvy. Totéž by musela konstatovat Komise a později Soud, a tak by získala náhradu. Také se musí ukázat, že náklady byly skutečné, nezbytné a přiměřené (viz rozsudek ve věci *Philis v. Řecko* /č. 1/ ze dne 27. srpna 1991, Série A č. 209, s. 25, § 74).

Soud poznamenává, že náklady vztahující se k řízení před Spolkovým soudem nemohly být vynaloženy, aby se předešlo nebo napravilo porušení ovlivňující řízení před tímto soudem. Následkem toho přijímá návrh Vlády, že by měl zamítnout tuto část požadavku.

Pokud se týká nákladů vynaložených na účast pana Nideröst-Hubera ve Strasbourgu, Soud mu přiznává požadovanou sumu, jmenovitě 10 775 CHF.

1. Úrok z prodlení
2. Podle informací dostupných Soudu je zákonná úroková míra používaná ve Švýcarsku ke dni přijetí tohoto rozsudku 5 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. rozhoduje, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;
2. rozhoduje, že tento rozsudek zakládá dostatečné spravedlivé zadostiučinění, pokud se týká utrpěné morální újmy;
3. rozhoduje
4. a) že příslušný stát je povinen uhradit žadateli do tří měsíců 10 775 švýcarských franků za náklady a výdaje;
5. b) že prostý úrok s roční mírou 5 % ročně bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání;
6. zamítá zbytek požadavku na zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 18. února 1997.

Herbert PETZOLD

tajemník

Rudolf BERNHARDT

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit VIII/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 15764/89, str. 2.